

Тема: Історія розвитку ландшафтного дизайну. Особливості композиційної побудови елементів ландшафтного дизайну.

Ландшафтний дизайн – це мистецтво благоустрою, озеленення, створення садово-паркових ансамблів та благоустрій в цілому, спрямований на надання красивого, гармонійного та закінченого вигляду окремих ділянок місцевості.

Ландшафтний дизайн відомий ще з античного періоду, а саме стародавньої Греції та Риму, коли будівництво будинків знатних осіб не обходилося без створення саду біля будинку. Переважав регулярний стиль. Найвідомішим садом цього періоду вважають висячі сади Семіраміди.

Деякі іншими були в цей період естетичні ідеали Сходу, а саме в Китаї та Японії, сади при імператорських палацах і гробницях, при храмах, домашні сади, сади вчених, сади літератури і ін. Особливе захоплення викликають маленькі декоративні сади, де переважала філософія морального очищення і простоти з використанням води, моху, каміння, піску.

XV-XVI ст. – період Відродження. Бурхливий розвиток мистецтва, в тому числі ландшафтного. З'являються терасовані сади, майстерна обробка рельєфу, підстригання і формування рослин. Прикладом стають «італійські сади» - символи епохи Відродження і бароко.

XVII ст. – французький класицизм втілений у розкішних садах Версалю. Тут можна зустріти фігурну стрижку зелених стін, коридорів, альтанок, залів і кабінетів у формі куль, кубів, пірамід; створювалися трельяжі, арки, альтанки, огорожі.

XVIII ст. – епоха Просвітництва, де метою мистецтва було наслідування природи. З'являється в Європі та Україні велика кількість знаменитих пейзажних садів, дендропарків (Софіївський, Олександрійський, Краснокутський). Характерним прикладом цього періоду є англійські сади, де створювалися «дикі пейзажі», незаймані рукою людини.

Кінець XIX початок XX ст. - спостерігається захоплення різноманітними мотивами історичних стилів і епох (античної, мавританської, ренесансу). Створюються терасовані сади, пишні композиції бароко з різноманітною «стрижкою», застосовувались прийоми класицизму, романтичної символіки. З'являється велика кількість громадських садів, скверів і бульварів.

При створенні ландшафтного дизайну сформувалися два основних стилевих напрямки – регулярні і пейзажні.

Регулярний або, як його ще називають, **класичний стиль** в садовому мистецтві Європи став займати одне з перших місць, починаючи з епохи французького короля Людовика XIV. Саме у Франції, у так звану епоху Просвітництва, цей стиль отримав свою найвищу оцінку, яка відрізняла його від інших мистецтв абсолютною урочистістю і впорядкованістю краси, нерозривно зв'язаною з природою.

Ознаки регулярного стилю:

- Прямі доріжки
- Стрижені огорожі й чагарники,
- Правильні геометричні фігури (прямокутник, трикутник, куля, квадрат)
- Фонтани й античні скульптури
- Повна симетрія у виконанні форм

Основні елементи регулярного стилю:

- Партер
- Мережевий партер
- Партерний квітник
- Партерний газон
- Боскет

- Топіарій
- Живопліт
- Водойма

Цей стиль зеленого ландшафту також називають формальним, класичним, французьким. Регулярний ландшафтний дизайн відомий садівникам з оформлення палаців у Європі (Версальський сад поблизу Парижа). Основа даного типу - симетричність всіх деталей по відношенню до центрального елемента або головної осі, поєднання строгих геометричних форм.

Регулярний ландшафтний дизайн не є рельєфним, оскільки всі елементи декору розташовані в одній площині. Підпірні стіни і тераси - різнорівневі, з'єднані між собою сходами, геометрично правильними доріжками, стриженими газонами, соковитими газонами рівної структури. При виборі регулярного стилю потрібно вибирати дерева і чагарники, які невибагливі у догляді і стрижці.

Пейзажний стиль ландшафтного дизайну отримав своє офіційне визнання на початку 18 століття у Великобританії. Це час формування класу буржуазії. Його представники не володіли знатним родоводом, тому прагнули затвердити своє становище у суспільстві за допомогою розкішного будинку й саду. Для цього їм була потрібна досить велика і простора площа. Сад облаштовувався за східним принципом, але з європейськими поправками. Цей стиль прижився в Англії, тому друга назва пейзажного стилю - англійський.

Основні принципи побудови пейзажних садів

1. Підкреслює красу природного довкілля
2. Вільна межа плану
3. Звивисті дороги
4. Природний рельєф
5. Вільні контури водосховищ
6. Вільно зростаючі дерева з мальовничими формами крон

Закономірності формування пейзажних садів

- Побудова просторів з урахуванням умов місцевості, включення її природної переваги у проектуючи ландшафтне середовище, наслідування природи для виявлення художнього образу ландшафтного об'єкту
- Дотримання масштабу планувальних частин та розмірності їхніх внутрішніх просторових елементів
- Заперечення симетрії та прямих алей, наявність вільно звивистих доріжок живописної форми водойм і різноманітних пагорбів плавних окреслень
- Широке використання асортименту рослин, з інтродукованими екзотами, застосуванням різноманітного квіткового оформлення, що включає ґрунтопокривні рослини;
- Наявність пейзажних картин, формування прогулянкових маршрутів з пейзажною різноманітністю видів, тощо.

Елементи пейзажного стилю

- Ландшафтні групи
- Солітери
- Рокарій
- Альпінарій
- Міксбордер
- Вази і квітниці

Асортимент рослин у ландшафтному дизайні

Асортимент квітково-декоративних рослин, які вирощують у відкритому ґрунті, дуже різноманітний. Усі вони відрізняються біологічними властивостями, декоративними

якостями, використанням у декоративному квітникарстві. За умовами перезимування їх ділять на групи і підгрупи. Всі квіткові й декоративно-листяні рослини за тривалістю життя (вегетаційного періоду) ділять на три групи: однолітники, дволітники і багатолітники

Однолітники — декоративні рослини, у яких цикл розвитку (від висівання насіння до цвітіння і плодоношення) становить один рік. У нашій країні вирощують до 300 видів однолітників. Культивують не лише рослини, які ростуть у Європі, а й завезені з Північної Америки, тропічних районів Азії, Австралії, Нової Зеландії. Однолітники завдяки багатоманітності форм квітки і суцвіття забарвленню, строкам цвітіння займають одне з провідних місць у квітникарстві..

За використанням рослини-однолітники ділять на шість груп:

- красивоквітучі — відрізняються красивою формою квіток і суцвіть, тривалістю цвітіння. їх використовують для оформлення клумб, рабаток, міксбордерів, груп і на зрізування;
- виткі — використовують для вертикального озеленення альтанок, пергол, стін, балконів тощо;
- сухоцвіти — відрізняються від інших однолітників сухими плівчастими або шкірястими квітками, зберігають природний колір протягом кількох років у засушеному стані. Використовують для зрізування на зимові букети, а також на клумбах і рабатках;
- килимкові — належать до групи низкорослих рослин із красиво забарвленим листям, які добре піддаються стрижці, їх використовують для узорчастих квітників, надписів, малюнків, портретів;
- декоративно-листяні — цінують за красиве й виразне листя, колір якого коливається від темно-зеленого до майже білого. Великі види застосовують як окремі насадження та у групах, а також для декорування квітників;
- горщикові — здатні цвісти ще довгий час після настання заморозків. Із відкритого ґрунту їх пересаджують у горщики і використовують для декорування приміщень.

Дволітники - рослини, які досягають свого повного розвитку на другий рік життя, хоч за своєю природою багато з них є багатолітніми. У перший рік після сівби дволітники формують стебло і листки у вигляді листової розетки.

На другий рік рослини цвітуть та плодоносять, після чого деякі з них гинуть (дзвіночок, наперстянка), інші ж і в наступні роки продовжують розвиватися, але втрачають декоративні властивості (стокротка, гвоздика, незабудка). Дволітники — добрий садівний матеріал для створення квітників у ранньовесняний період, оскільки багатолітники не можуть у цей час задовольнити наявні потреби.

Багаторічні квіткові рослини / Багатолітники — трав'яні, кущові, дерев'яністі, красиво квітучі або декоративно-листяні рослини, що ростуть на одному місці протягом кількох років, поновлюють ріст навесні за рахунок живильних речовин, накопичених у видозмінених підземних вегетативних органах, і не втрачають декоративної цінності. Більшість багатолітників характеризується сильним ростом вегетативних органів.

При створенні ландшафтних композицій необхідно враховувати особливості:

Біологічні

- Освітлення
- Температурний режим
- Вологість
- Склад ґрунтів

Архітектурно – художні

- Висота розгалуження стебел

Забарвлення і фактура квітів та листя

Час і тривалість цвітіння.

Класифікація квіткових композицій

1. Ландшафтні

2. Регулярні

Ландшафтні композиції характеризуються вільними обрисами контурів, динамічним силуетом, мальовничим розміщенням:

- Міксбордер - вид квіткового оформлення безперервного цвітіння. Основний принцип його побудови – багаторазове (з ранньої весни до пізньої осені) цвітіння при різноманітності культур, що досягається певним підбором видів та сортів однолітніх, двохлітніх та багаторітніх рослин. В міксбордері налічується 10 – 25 найменувань рослин. Композиційно міксбордер може бути вирішений у площинному або ступінчастому вигляді.
- Альпінарій - висотна композиція, яку влаштовують на природному або штучному рельєфі, зазвичай у поєднанні з підпірними стінками, кам'яними загородами, декоративними басейнами. При створенні альпінарію використовують природний камінь, гальку, пісок, а квіти доповнюють мохом, кущами, карликовими деревами. Для альпінарію притаманний підбір рослин гірських ландшафтів. Найідеальніше розміщення альпінарію на східному або північно – східному схилах. Але при цьому не слід розміщувати альпінарії під кронами дерев. Бажано, щоб альпінарій розміщувався відокремлено, мав привабливий фон і природне оточення. Він може проектуватися у вигляді водних або болотяних куточків. Чудовим тлом для нього є газон.
- Рокарій - площинна композиція з квітів та каменів, інколи з включенням води (струмки, декоративні басейни). Створюють обов'язково на відкритому сонячному місці. Для рокаріїв використовують каміння однієї породи, якщо є можливість – із грубими обломами (вапняк, пісковик, граніт, черепашник). Композиція утворюється з декількох крупних кам'яних брил та великої кількості дрібних каменів. Рослини для рокарію підбирають за принципом колористичної єдності і гармонії з іншими елементами ландшафту
- Інші: масиви, групи, квітучі газони, одинарні посадки, квіткові узлісся, квіткові галявини

Регулярні композиції мають чіткі геометричні обриси, симетричний малюнок, часто партерне рішення:

- Партер - відкрита частина простору, розташованого на плоскому рельєфі, має правильну геометричну форму. Зазвичай партер буває прямокутної форми зі співвідношенням сторін 1:3 чи 1:7. Основною вимогою партеру є повне «охоплення» його очима. Існує три типи партерів: газонний, квітковий і змішаний. Партер, оформлений газоном, називається газонним, квітниками – квітковим. У партерах змішаного типу велика питома вага відводиться газону (40 – 60%), квітникам (15 – 20%). Газонний партер може бути збагачений скульптурою, вазами, сформованою зеленню, водоймами правильної чи неправильної форми
- Бордюр - це вузька смужка шириною 10 – 30 см, що утворюється з одного або двох рядів низьких квіткових рослин певного виду або сорту. Бордюрами оформляють краї клумб або рабатов, щоб виділити їх обриси. На сьогодні перевага віддається бордюру з каменю, цегли, бетону.

- Квіткове угруповання - це композиція, що складається з декоративних рослин одного сорту, утворює правильні кола, квадрати, прямокутники, а також неправильні геометричні фігури.
- Арабеска - це квітник або його елемент, що складається з геометричних фігур і використовується в партерах та клумбах.
- Рабатка - це відкрита частина простору, розташованого на плоскому рельєфі, має правильну геометричну форму. За довжиною рабатки поділяються на короткі (2–5 м) і середні (7–9 м). Ширина залежить від рослин, що використовуються і коливається від 0,5 до 2,0 м. За профілем рабатки бувають однобічними і двобічними. Створюють їх з однорічників і дворічників, а у парках – з багаторічників. На довгих рабатках через певний інтервал рабатку доповнюють низькорослі кущі.
- Ваза і квітниця - це композиція з рослин, вміщених у будь-яку ємність. Для них застосовуються квіткові рослини – різнобарвні, крупнокущові. У крупні вази і квітниці вводяться декоративно – листяні багатолітники, а в менші розміром - квіти. Вази включаються в різноманітні архітектурно – ландшафтні композиції
- Клумба - це квітник, що так само, як і партер, має чіткі геометричні форми, але значно меншу площу, простий малюнок крупного поділу. Створюють їх з однорічних та дворічних квіткових рослин, останнім часом використовуються багаторічники. Застосовуються рослини низькорослі, компактні, яскраво забарвлені, зі щільною насиченою фактурою. Клумби поділяються на прості (моноклумби) та складні. На простих висаджують квіткові рослини одного виду – айстри, канни, жоржини, цинії та ін.; на складних – рослини двох – трьох видів або сортів
- Модульний сад - це квіткова композиція, що складається з геометричних елементів правильної конфігурації. На модульних ділянках створюються композиції з низькорослих кущів, листяно – декоративних трав'янистих рослин, квітів.
- Моносад - це сад одного виду рослин. До моносадів належать розарії, тюльпанарії, георгінарії та ін. У розаріях троянди висаджують на тлі газону, а також посеред кахляного мощення. В їхнє оформлення включають скульптури, фонтани, декоративні світильники, квіткові узлісся, альпінарії, рокарії, квіткові галявини, лужки
- Боскети - (фр. bosquet < італ. boschetto — «лісок», «гайок») — частина парку або невеликий садок, засаджений головним чином чагарниками, серед яких ростуть подекуди поодинокі або групами дерева. Вистрижені у вигляді рівних стінок боскети з кущових порід — основний мотив у композиції регулярних парків XVI—XVII ст. В Україні боскети застосовані в Алупкінському і Лівадійському палацово-паркових комплексах.
- Флористичний об'єкт. Ленд – арт. Загальне архітектурно – ландшафтне рішення будь-якого об'єкта визначає просторовий взаємозв'язок перерахованих вище рослинних угруповань, а також:
 - філігранну обробку декоративних груп,
 - ретельне опрацювання переднього плану,
 - художнє конструювання деталей у поєднанні з рельєфом і водою.